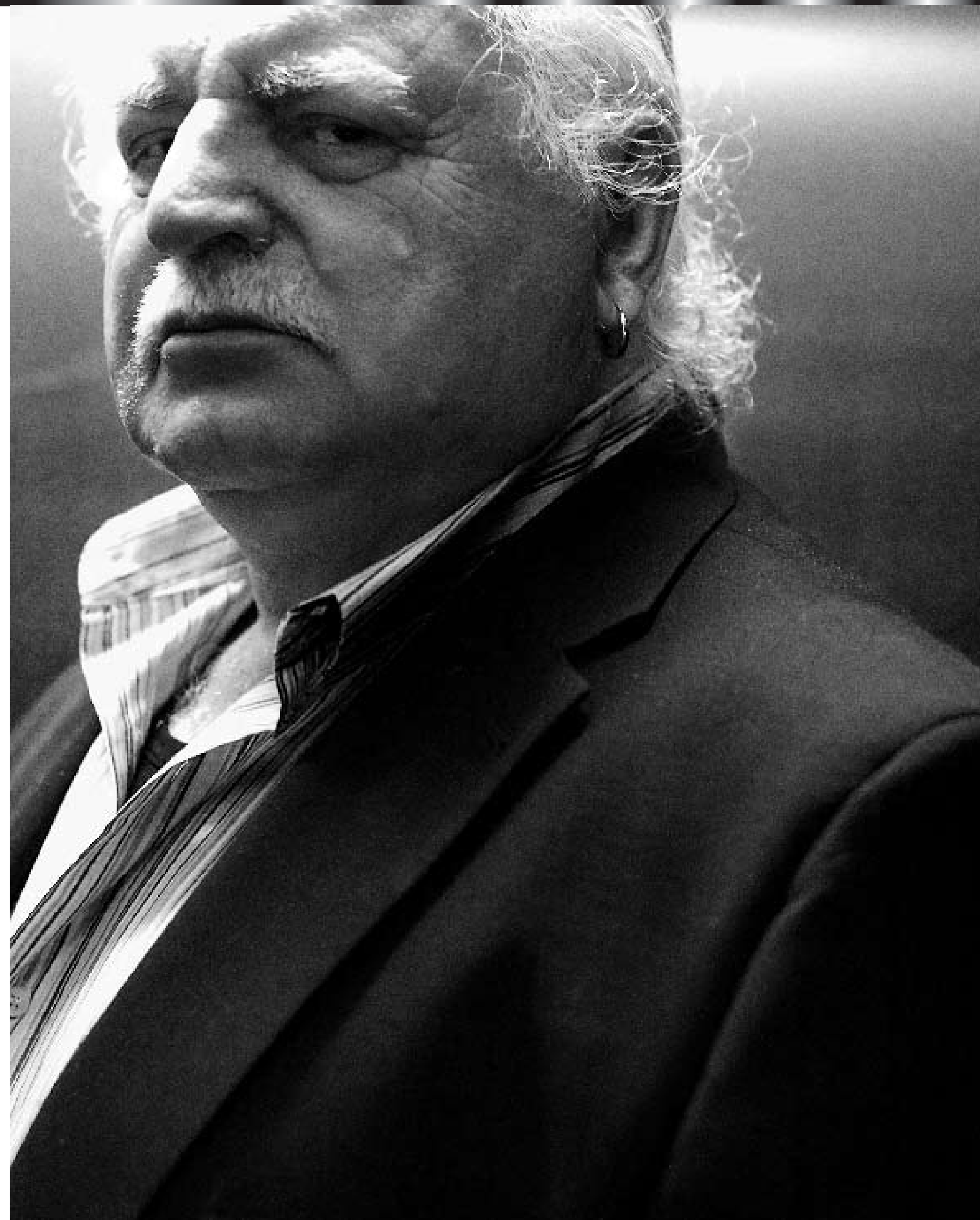

gigant k.

TXT martin fisher PICT lukáš havlena

Pozdní bílá odrůda s abnormálně robustní a zatíženou hlavou. Dužnina je vysoce jakostní, šťavnatá, nedřevnatí ani nepraská. Je to dlouhodobě skladovatelná odrůda bujného růstu, je ale nutno dodržet spon minimálně 70 x 70 cm a doporučenou vegetační dobu od výsevu do sklizně větší než 120 dní. Jeho objev výrazně ovlivnil populaci od roku 1960 po dnešek, podobně jako Gigant M. Dužnina obou roste pod zemí i nad zemí. Jejich výskyt lze označit za projev nečastý. Přestože jsou takto výživní pro okolní prostředí, směřuje k nim z něj mnoho škůdců. Ze své podstaty se s nimi vypořádávají oba díky své mohutnosti.

(Prof. Milan Knížák, Dr.A., největší český soukromý sběratel starých českých loutek)

mezihled

Myslíte si, že je česká společnost v krizi?

Myslíte si, že je česká společnost v krizi? V jakém stavu se dle vás naše země nachází?

Ekonomická krize, která zde údajně je a parciálně určitě existuje, je především zaviněna hospodařením států mimo náš středoevropský region, ale i my jsme se o to nějakým způsobem přičinili. V prvé řadě vidím krizi morální než ekonomickou.

U nás lidé ještě myslí jako za socialismu, jsou jen rozmazleni výdobytky kapitalismu, které jsme velmi rychle přijali, aniž jsme se o to významně zasloužili. Naše země je v morální krizi a dodnes se neuměla vyrovnat se svou minulostí. A proto se nám minulost znovu a znovu připomíná. Znovu nastupuje. Chápu, že nemůže nastoupit tak silně, jako tomu bylo kdysi... *(na Staroměstském nám. znějť zpoza oken kanceláře salvy z pušek či děl. pozn. red.)* ...tady jsou zase vojenské manévry...

...ale přesto si myslím, že bychom neměli připustit, aby se komunistické manýry a komunističtí představitelé dostávali na vedoucí místa ve společnosti. Bohužel se tak děje nejen skrze komunistickou stranu, ale především nesmyslnou populistickou politikou sociální demokracie, a dokonce i díky pro mě neuvěřitelným levicovým postupům tzv. pravicových stran.

Děje se to podle vás jen teď, nebo už od roku 1989?

To se dělo vždycky! Ale já jsem nebyl optimistou. Když jsem viděl v televizi, jaké davy lidí na Letné – já jsem tam nebyl – klinkají klíči, říkal jsem si: bude-te takhle cinkat klíči za pár let, až budete muset vzít zodpovědnost za vlastní život? No a dnes jich tady symbolicky klinká klíči velmi málo. Zodpovědnost za svůj život bere jen málo lidí. Ostatní chtějí, aby se o ně někdo staral, aby za ně někdo rozhodoval, aby se někdo jiný choval správně a ONI pak z toho profitovali. To mi připadá skoro sprosté. Největším výdobytkem změny v roce 1989 je možnost starat se sami o sebe. Nemám na mysli stát, ale každého jedince. Nejvíc mně za komunistů vadilo, že člověk neměl šanci o sobě rozhodovat. Rozhodovaly o něm nejrůznější okolnosti. Za komunismu člověk ztratil věškerou důstojnost. Tato ztráta mi připadala jako nejhorší příkoří. A dnes se někteří lidé nabyté šance důstojnosti dobrovolně vzdávají. To mě děsí.

V té desetileté pauze, v onom mezidobí hájení, mělo vůbec šanci vzniknout podhoubí pro svobodomyslnost, když politická reprezentace byla téměř všeobecně zkorumpovaná a měla v sobě zakódováno to, že se minulost řešit nebude?

Částečně ano, částečně ne. Souhlasím, že ono období opravdu bylo vedené na základě paktu minulé a současné reprezentace. Ostatně Václav Havel prohlásil, že podepsal jakousi smlouvu o neútočení?! Začínali jsme s heslem: Nejsme jako oni! – Ano. To je správné. Nebudme jako oni! – Ale budme tedy ve všem jiní! Měli jsme se od totalitního typu života distancovat. Ale to jsme neudělali! A tak vlastně jsme jako ONI. Jediné, co nás může těšit, je, že, zaplaťpánbůh, žijeme v trochu jiném světě, ovšem asi ne vlastní zásluhou.

Jestliže vznikla nějaká smlouva, pak ty podmínky ovlivňovala i druhá strana, nejenom Havel. Mohl v jejích tehdejších plánech figurovat i Václav Klaus, pokud byl do OF doveden Řitou Klímovou, řekněme jednou z „rusofilních“ osobností, ženou Zdeňka Mlynáře?

O Václavu Klausovi se v těch dnech vědělo velmi málo. Jeho čas nebo síla se projevily, až když se začalo štěpit OF. Na začátku to byl čas Václava Havla.

To chápu. O Klausovi se dlouhodobě říká, že jeho rodina pochází spolu s Zielencovou a Železného z Ruska, a že je tudíž podobně jako oni agentem ruského vlivu u nás. Mohla si „rusofilní“ strana vyžádat postupně podobné lidi do popředí? Mohl být užitečný pro tuto stranu později?

To jsou nesmysly. Klaus je možná trochu panslavista. Připadá mi spíš jako obrozenec z 19. století. Určitě není agentem KGB a určitě v takových intrikách nejel a nejede. Na tu situaci si velmi dobře pamatují. Vím, že na počátku, kdy se o těchto věcech jednalo, byl Klaus ještě mimo zásadní rozhodování.

Přisuzujete tedy tendence propojení bývalých aparátčků s lidmi kolem politiků typu Zemana?

Ne. Ten také přišel na řadu až později. Zeman na konci totality přednášel

v Městské knihovně (i jinde), kde se veřejně postavil vůči některým jevům v tehdejším režimu, a tím se stal známým. Ale zpátky k problému. Myslím si zkrátka, že problém je na začátku – v tom, že jsme se důrazně nedistancovali od komunistů. Asi by bývalo bylo dobře, kdyby se ta strana tehdy zakázala, ale ani já jsem si to tehdy nemyslel. Naivně jsem věřil, že lidé jí nechají zajít na úbytě. Nikdo neměl praktické zkušenosti s politikou. Ani Havel, ani lidé kolem něj. Byli to většinou idealisté bez jakékoliv zkušenosti s prováděním politiky.

Včetně Dubčka?

Včetně něj. On nikdy nebyl velký politik. Byl to spíš snilek. A navíc byl 20 let mimo politiku.

Ale jeho názor na směřování tehdejšího vývoje byl znatelný.

Jeho názor hrál v tehdejší době už malou roli. Dubček počítal s tím, že bude prezidentem. Počítal s tím, že vznikne reformní komunistický stát. Havel a lidé kolem něj to samozřejmě – a správně – nechtěli. Dubček nebyl důležitý a byl držen mimo hru skoro všemi, včetně lidí ze Slovenska. Objevil se Mečiar, který se tlačil dopředu a Dubčka se bál, jelikož chtěl být na Slovensku prvním on. Prezidentem měl být Havel. Dubčekovi dali trafikku předsedy Federálního shromáždění.

Vyjádlil jste se, že jak v době předlistopadové, tak v době pozdější, bylo umění pro vás jedinou oblastí, v níž se dalo pohybovat víceméně svobodně a znamenalo jednu z mála tvořivých sil ve společnosti. Přesto pokud zde byla síla, která chtěla udržet v této zemi socialismus, měli na tom umělci svůj výrazný podíl právě z podstaty toho, že bývají sociálně citliví?

Vůbec ne, obecně lze říct, že umělec je sobec. Fakt je ale ten, že v Čechách je velká tradice levicovosti umělců. V době první republiky byli velmi doleva. Traduje se to částečně z dob Rakouska-Uherska, kdy brojili proti monarchii. Po Říjnové revoluci v Rusku vyznávala velká část našich umělců levicové principy. Přikláněli se ke komunistům. Po druhé světové válce se k nim přidali další. Většine se to ale strašně vymstilo. Většinou nebyli skutečnými komunisty, jen požadovali sociální spravedlnost. Komunismus však nepřinášel sociální spravedlnost, ale sociální unifikaci. V tom není žádná spravedlnost.

Vám osobně o sociální spravedlnost šlo?

Já jsem tak neuvažoval. Pokud přemyslím o sociální spravedlnosti, nechci dávat všem stejně, ale každý má mít šanci si udělat vše, co tento svět dovoluje. Samozřejmě ne každý je toho schopen. To znamená, že je třeba počítat s tím, že někteří zkrátka budou bohatší. Nemusí jít jen o peníze, lidé mohou být bohatší talentem, intelektem, silou. Tzn. akceptovat, že svět je rozvrstven. Nejlépe podle mne to vyjadřují východní filosofie, které hovoří o reinkarnacích. Jejich počet určuje kvalitu člověka. Tento výklad dobře vysvětluje přirozenost rozvrstvenosti společnosti. A není nutné věřit, že tomu tak ve skutečnosti je.

Je to ale fikce.

Nevím, jestli je to fikce. Vy to víte? To, že po smrti nic není, je taky fikce. O tom se totiž nemůžeme přesvědčit. Nikdo neví, co bude po smrti. Ještě se nikdo nevrátil a neřekl nám to.

Pár lidí se na čas vrátilo.

Ti ale prožili jen klinickou smrt. To ještě nemusí být ta faktická smrt. Ti, co se vrátili z klinické smrti, svorně hovoří o existenci posmrtného života. Souhlasím s tím, že to všechno může být také fikce, ale pokud uvádím příklad z východních filosofí, pak proto, že jsem schopen vnímat jejich užitečnost. Jestli je to pravda, nebo ne, neposuzuji. Není to v tomto případě důležité.

Ve svém důsledku je socialismus fikcí. Pokud byl Havel člověk těchto idealistických fikcí, pak to neodporuje tomu, o čem se teď bavíme a s jeho postoji byste mohl souhlasit, ne?

Mně nevadí, že by Havel byl socialista. Mně vadí, že se při svém prezidentování uchyloval k intrikám, nejednal rovně a otevřeně nepodpořil zásadní pra-

vicové změny. Tahal rád zpovzdálí za nitky. Jeden významný politik – nebudu jej jmenovat, protože nevím, jestli by si to přál – se mi zmínil o pracovní schůzce s Havlem na Pražském hradě. Bylo to ráno a Havlovi nepřišla sekretářka. Stěžoval si tomuto politikovi: „Je to strašná ženská, okamžitě ji vyhodím, pořád chodí pozdě a nic nedělá.“ Najednou se otevřely dveře a v nich tahle ženská spustila na Havla: „Ahóј, já jsem tady...“ A Havel najednou úplně jinak, jemně a mile: „Ahoј, no to je bezvadný...“ A onen politik, který si musel vyslechnout tu strašidelnou lamentaci na sekretářku s tím, co všechno s ní Havel udělá, až přijde, z toho byl naprosto vyděšeney. Tato historka dobře ilustruje Havlovo jednání – nebyl schopen jednat otevřeně.

Myslíte ve smyslu chlapského jednání, kdy slovo platí?

Dodržet slovo by měl člověk, ať už je jakéhokoli rodu, ne?

Není to tak dlouho, co se v interview pro časopis Reflex Ivan Jirous vyjádřil k filmu o slovenské dívce, jež po pět let komunikovala v mládí s Pan-nou Marií, slovy, že českému prostředí je třeba nepředstírané religiozity. Následně Magor vydal rozhodnutí neposkytovat již žádné rozhovory, jelikož Reflex se svým novým vedením mu tuto zmínku přepsal na „potřebu neuvěřitelné religiozity“. Jakým směrem by se mělo využívat duchovně morálních příkladů k tomu, aby se v našem prostředí za období zmiňova-né krize podobné věci začaly lepšit?

Ivan Jirous není bytostně věřící člověk. Nežije tak. Dobře ho znám. Šíře se začal religiozitou zabývat v době, kdy se seznámil s rodinou Němcových. Jiří Němec sice byl „velký katolík“, ale rozhodně se nechoval morálně.

To je ale každého soukromá věc.

Ne, to není soukromá věc. Pokud člověk začne prohlašovat, že chce žít v Boží milosti, tak by se měl chovat podle toho, co víra požaduje. V křesťanství existují zásady, kterém má člověk vzít za své. Mám Ivana Jirouse rád. Tedy když neblbne. Ví, že některé atributy křesťanství se mu líbí a připadají mu užitečné (stejně jako se líbí mně), ale nejsem si jist, že je schopen je dodržovat. Myslí si, že by pro společnost tyto věci byly dobré, ale sám je asi prvním, kdo je porušuje. Proto to, co prohlásil, není dostatečně důvěryhodné.

Mezi ním a Němcem je rovnítko?

To vůbec ne. Dnes už nebožtík Jirka Němec byl daleko povrchnější. Už jen tím, že spolupracoval s StB.

Ve svých dopisech jste této komunitě vpálil do očí termín podzemní maloměštáci.

To proto, že o sobě tvrdili, že utvořili český underground. Tak tomu aspoň říkali. Já jsem tomu říkával „SSM naruby“. Připadalo mi, že jsou maloměštáci, kteří se stylizují do „undergroundu“, ale ve skutečnosti žijí pivně nudný a zamindrákovaný život.

Nezaujali vás, ani pokud se jim něco dařilo? Hlavně v Jirousově pojetí měla přehršel situací kolem nich tu špičku humoru a nadhledu nad vlastním konáním a existencí...

Kdybyste se podíval na to, jak žila rodina Němcovic v době, kdy se to u nich rozdělilo: Jiří Němec žil s Věrou Jirousovou a Ivana Jirouse cpali k Daně Němcové, tak nejenom, že se ta rodina totálně rozpadla, ale i původně krásný byt se rozpadal. Žili v příšerném bordelu, mentálním i fyzickém. Bylo tam sedm dětí. Ztratily jakoukoli oporu a hodně na to doplatily, zejména ty nejmladší. Bylo to svým způsobem okouzlení něčím novým. Jirka Němec byl katolický skaut, pak objevil neřest a i tu neřest dělal skautsky. Taky tak silně a pravověrně jako předtím víru v katolického boha.

Byla podobná situace i u Havla?

Asi ano. Ale tam nebyly děti. K nim jsem nechodil, a tak o tom nemohu hovořit. Ale traduje se, že Olga Havlová vnašela do té domácnosti jistý řád. U Němců jsem to znal důvěrně.

Když se svou prací vyjadřovali k obecnému životu v republice, Němec

zakladatel Charty, iniciátor připojení Patočkova kreditu k Chartě, a Havel vykonavatel, byli zčásti financováni už ze zahraničí.

To je pravda. Byli tehdy financováni zvenku, ale chovali se zvláštně. Jednou k nám přišli Jiří Němec s Věrou Jirousovou a chtěli si od nás půjčit peníze. My je neměli, takže jsme jim nic půjčit nemohli. Když odcházelі, vzali si taxíka. Když nemáte peníze, tak jezdíte tramvají. Víм, že k nim chodily nějaké peníze ze zahraničí. Ale to mně vadí ze všeho nejméně.

Jana Patočku nebylo nutné mnoho přesvědčovat. Byl to člověk, který vyznával určitou mravnost, byl velmi vzdělaný, souhlasil s tím, co bylo v Chartě napsáno, a dal to najevo podpisem. Když chodil profesor Patočka za J. Hájkem do Zahradního Města, kde bydlel, což bylo kousek vedle nás, tak jsem ho vozil domů. Jan Patočka mně tehdy řekl, že kdyby věděl, jaký z toho bude malér a jací lidé do toho vstoupí, tak by Chartu nepodepsal. A de facto na to profesor Patočka zemřel.

Takže vliv Charty do těch let, kdy její reprezentace mohla s tehdejším režimem vyjednat určitý konsensus, byl i špatný?

Takto se to nedá říct. Bylo to trochu jinak. Lidé, kteří podepsali Chartu a stáli před rokem 1989 v opozici, byli velmi heterogenní. Byli mezi nimi komunisté, kteří byli ze Strany po roce 1968 vypuzeni, ale pořád se cítili být komunisty a pořád měli komunistické názory, jen o něco reformnější než ti ostatní. Byli tam lidé, kteří stáli na okrajі společnosti, co byli se společností v konfliktu, a lidé, již byli politicky v opozici. Bylo vygenerováno několik osob, které to organizovaly v napojení na kontakty ze zahraničí, nejen na Západ, ale i do Polska, do Ruska apod., a vytvořilo se jádro, které se pak v roce 1989 chopilo vyjednávání s komunistickou mocí. Kdyby však nedošlo ke kolapsu Sovětského svazu, kdyby nebyla země hospodářsky zhuntována, tak by u nás

Největším výdobytkem změny v roce 1989 je možnost starat se sami o sebe.

V roce 1989 se v Československu uskutečnilo převratné volání k svobodě, které se stalo hlavním heslem Charty 77.

k žádnému převratu nedošlo. To, že Charta vznikla, bylo určitě dobře a svým způsobem to některým lidem dávalo naději, ale na změnu politických poměrů to mělo minimální vliv.

Je tudíž pravda, že vznikl velice malý prostor, aby v celé republice do vedoucích funkcí nastoupil někdo, kdo k oněm maloměštákům nepatřil?

Bylo to samozřejmě velmi komplikované. I komunistická strana tehdy uvažovala o tom, že se bude reformovat. Existovaly prý tři varianty možné postkomunistické vlády, ta třetí počítala s V. Havlem pro ministra kultury. Nevím ale, zda je to fakt, nebo fáma. Představa, že se jedna moc odstraní a přijde druhá, úplně jiná, a to ve státě, kde všechno ovládali komunisté nebo lidé jim sloužící, je naivní. Nejsou odborníci, kteří by nahradili ty, co odejdou. Vzpomeňte si, jak se to po válce řešilo v Německu. Nebyli jiní lidé.

Jenže v tehdejší situaci byl do čela Německa postaven člověk typu Konrada Adenauera, jenž tehdejší vládě dal dostatečně mravní kredit, aby situaci udržel a zemi vedl za pomoci západních spojenců k emancipaci.

Ale na většine úřadů zůstali původní úředníci, které neměl kdo nahradit. Aparát zůstal prakticky stejný.

mezihled

Pokud ale mají vůdce, který je buď morálně oprávněným diktátorem, nebo diktátora se silnou vstupní a trvající ideou jako za Cromwella v Anglii, tak zřejmě lze společnost na čas kočírovat či nastartovat ji správným směrem, ne?

Diktování není morální! Slovo diktovat je špatné slovo. Za Cromwella to byla úplně jiná doba. Souhlasím s tím, že musí být vybrán do čela země v podobné situaci silný jedinec. Ale i kdyby u nás byl v čele i silný jedinec, stejně by měl minimální vliv na spodní vrstvu úřednictva, která řídí stát skrze města, městské úřady apod.

... jestli ale naše země je v takovéto krizi v době, kdy na ni doléhá ještě hospodářská krize zvenčí, jaké jsou vůbec možnosti pro už i tak zdemocované jednotlivce přežít?

Hospodářskou krizi v tom vidím jako pozitivní jev. Domnívám se, že jsme si všeobecně žili dost pohodlně, a předpokládám, že řadu lidí hospodářská krize postihne, takže budou nuceni přehodnotit svůj dosavadní způsob života. Například Praha je zničená turistickým průmyslem, obchody s hloupostmi, hospodami, co líčí na turisty.

Praha je ale dirigovaná hlavně zastupiteli ODS...

To není jenom ODS, na zastupitelství měla ODS velkou koalici s ČSSD, posledních x let takto pracují! Takže to není jen ODS a taky to není ten problém! Není to ani problém politických stran! Vy mi nerozumíte! Speciálně v naší zemi nemají politické strany velkou moc, poněvadž žádná nikdy nevyhrála

Myslím si, že Tomáš Mašín neví o mládí Bondyho nic! Tu dobu nezná. To ale nevadí.

volby tak suverénně, aby mohla opravdu vládnout. Jediné OF suverénně vyhrálo volby, ale to ještě nebylo o politických stranách, ani o směru, kudy společnost půjde.

Asi byste spíš tedy řekl, že českou společnost, a možná nejen tu naši, ovládají ve skutečnosti jiné síly...?

Dneska se neví, kdo opravdu vládne, jak levicové, tak pravicové strany nemohou dělat svoji politiku, protože vždycky musí být v nějaké koalici. A to je špatně.

Je veřejně známo, že jste byl jediný, kdo rekonstruoval vysokou školu. To je pravda.

Studoval jsem VŠUP a ten dopad toho, že tam se to nestalo ...

... je tam dodnes, že?

Ano. Například můj obor, jak se ukázalo, je dnes ideově v naprosto zdevastovaném stavu. NA FAMU je také situace špatná, ačkoli zřejmě kapku lepší, stále se tam nové vedení potýká se starými strukturami, které se už protkaly s nastoupivšími silami po roce 1989. Aktivita progresivních snah tam stále nestačí, protože lidé, již rekonstrukci této školy brání, se v akademických strukturách drží na základě nenapadnutelných smluv. Jak se vám podařilo tomuto předejít na AVU?

Na AVU se to skutečně povedlo jedine díky tomu, že tam byl silný jedinec, který uměl přesvědčit ty ostatní. A pak to také bylo v době, kdy to ještě šlo. My jsme propustili všechny pedagogy. Těžké to bylo s profesory, ty musel tehdy propustit ministr školství. Bylo těžké to vyřídit do určitého data. V té době byl ministrem školství člověk, který se jmenoval Adam. Dnes může profesory propouštět rektor.

Tento postup byl uzákoněn?

Ano. Už si nepamatuji okolnosti, kdy byl ten zákon schválen, zda už to prošlo tehdejším Federálním shromážděním. Propuštění těch pedagogů ale skutečně muselo být provedeno jen do určitého data, jinak by tam museli zůstat.

Vy jste to navrhnul a ministr to tehdy podepsal?

Já jsem to navrhnul, připravil a ve škole i u ministra prosadil.

Vy jste jednal se všemi těmi osobami, aby odešly?

Ano. Dal jsem jim všem výpověď. Zbavili jsme se starých profesorů a byla možná totální reorganizace s novými výběrovými řízeními.

Jaká je dnes na AVU situace?

Věřím, že ta situace je pořád lepší než jinde, ale i tak je hodně rozbahněná. Opět by ta škola potřebovala strukturovat.

Je to rozbahněné z obou stran, jak ze studentské, tak od stafáže?

Studenti jsou hodně ve vleku pedagogů a na škole se vytvářejí dva protichůdné tábory. Jeden, který má ostré lokty a chce se prosadit, chce být hodně vidět, a druhý, jemuž je tohle jedno a má spíš zájem o práci...

To znamená, že tento tábor je poctivější?

Pro mě ano, ale já to nechci klasifikovat. Je mi milejší ta skupina, která nestojí o zvýraznění, protože si myslím, že většině talentů „urychlování“ škodí!

Ještě k otázce po charakteru této reprezentace uvedu jenom jeden příklad: Jeden z absolventů AVU, Tomáš Mašín, teď po letech práce u reklamy realizuje svůj první celovečerní film o mládí Egona Bondyho. Má to být zřejmě film o tom, jak Bondy viděl socialismus a jak revoluční byly a jsou jeho tehdejší kecy...

Tomáš Mašín v roce 1989 spolu s Vítem Máslem, což je dnes architekt, byli studentští předáci. V listopadu vedli tzv. revoluci na AVU. Tito dva tam se mnou spolupracovali. Organizovali tehdejší studentskou práci.

Mohly by se v jeho filmu však objevit náznaky progresivních názorů, kterými jste Bondyho ostatně kritizoval i vy?

Na jakékoli téma bychom se měli dívat realisticky a neměli bychom vytvářet pozitivní pohled tam, kde pozitivní není a opačně. Domnívám se, že Bondy měl ve svém díle silná a slabá místa, a ten film o něm by měl zachytit obé.

Měl by být prý o Bondyho „revolucionářském“ mládí?

Myslím si, že Tomáš Mašín neví o mládí Bondyho nic! Tu dobu nezná. To ale nevadí. Já také znám Bondyho mládí jen z doslechu. Mašín může udělat takovou ságu. Bondy byl svým způsobem komunista, a tak jej Mašín může uchopit jako figuru, poznat ji do jisté míry skrze jeho knihy a může vytvořit obraz doby spolu s Bondyem jako archetypem. Postava v Mašínově filmu se nemusí krýt s realistickou postavou.

Před časem jsme spolu mluvili o nejlepším českém loutkáři Františku Vítkovi. Zaujalo mě, že to byl trockista.

Ano, Bondy se také částečně považoval za trockistu.

Vítek mi potvrdil svůj postoj, že některé společenské krize nejde měnit bez násilí a že s tímto Trockého názorem souhlasí. Lze to vůbec akceptovat?

Řekl bych to jinak. Doposavad to bylo tak, že většina společenských krizí se řešila násilnými prostředky. Nikdy bych netvrdil, že to tak musí být vždycky.

mezihled

David Černý, 2007

Říkám jen, že zkušenost je zatím taková. Nedávno mi holčina z *Reflexu* (*P. Wolfová pozn. red.*) tvrdila, že umělec nemůže být dobrým ředitelem galerie, zrovna tak jako lékař nemůže být dobrým ředitelem nemocnice. To je nesmysl. Můžete říci, že bývá často obvyklé, že lékař není dobrým ředitelem nemocnice, umělec dobrým ředitelem galerie a podobně. Neznamená to ale, že je to tak vždy! Jsou případy, a já je znám, že vynikající lékaři jsou i vynikajícími řediteli. Dav má rád tvrzení bez výjimek. Mně ale připadají tvrzení bez výjimek strašně zavádějící. Domnívám se, že právo na výjimku musí existovat všude! V tom je také demokracie.

Pročítal jsem si některé vaše básničky i písňové texty a hádal, že mi na otázku, zda s násilím nebo bez násilí odpovíte, že by se vše mělo dít vždy bez násilí, i když i to násilí se dá jistě specifikovat.

Zase to říkáte špatně. Já bych rád, aby se společenské změny k lepšímu odehrávaly bez násilí, ale skoro všechny důsledné změny, které se v minulosti odehrály či měly zásadní vliv, se děly bohužel jen za pomoci násilí. Velmi málo změn proběhlo nenásilně.

Loutkář Vítek a zřejmě i filosof Bondy to mysleli tak, že by tolerovali, kdyby se během změn bral někde některým lidem život, protože bez toho to prý do důsledku nejde.

Já tomu rozumím. Víím, co je trockismus. Chápu, proč se ho zastávají. Ale myslím si, že... by bylo báječné, kdyby to mohlo jít bez násilí. Zdá se, že naše „změna“ v roce 1989 byla bez násilí, ale svým způsobem se to násilí rozředilo a teď ho dostáváme zpátky v rozředěných formách, což může trvat strašně dlouho. Kdyby došlo v roce 1989 k nějakému velkému, jasnému „krveprolití“, k nějaké obrovské katarzi, možná že by dnes situace byla „čistší“. Já bych si to krveprolití nepřál, v žádném případě, jen akademicky uvažuji. Kdyby se naši vojáci na začátku druhé světové války Němcům vzepřeli – byli jsme na tom, co se týká zabezpečení, pozemních vojsk, obranné linie, prý minimálně stejně dobře jako Němci, dokonce se říká někdy, že i lépe (měli jsme prý jen velmi slabé letectvo, skoro žádné), a byli jsme tehdy opravdu velmi silní – kdybychom vzdorovali a asi bychom to prohráli, asi by země utrpěla, asi by byla rozbombardovaná, asi by zahynulo nesmírné množství lidí, ale možná by se historie světa odehrávala jinak. O tom už dnes můžeme jen spekulovat. Chci říct tomhle: násilí v minulosti mělo někdy svůj smysl. Neznamená to ale, že si přejí, aby násilí pokračovalo. Byl bych strašně rád, aby tento typ násilí nemusel existovat, ale nejsem si jist, že je to možné. A budeme muset za chvíli končit.

To přetrvávající násilí se děje dosti významně za pomoci, středního proudu. Ve všech sférách kultury společnosti.

Střední proud, přestože se zdá, že je tím nejmenším druhem násilí, střední proud konzumuje nejvíce lidí. Unifikuje je przní mozky i srdce svou plytkostí.

To, že jste v NG, neznamená, že ve spektru NG střední proud nevane. Snažím se, aby ne. A asi se mi to daří, poněvadž mě ustavičně nějaká středová společnost napadá. Cokoli udělám, je kritizováno, byť by to bylo sebelepší. Je to samozřejmě stresující, ale také to dokazuje, že stále vadím, že má práce přináší netradiční impulsy.

Zajímá mě váš názor na politizování některých činů ve výstavnictví např. Davida Černého. Je ono výstavnictví, například v jeho případě Entropa, střední proud?

Co se týká výtvarné kvality, tak je to určitě střední proud. A také v tom, jak se touží zviditelnit. Po tom „středáci“ velice touží.

Mnozí jeho drzosti přirovnávají k těm, jaké jste dělal vy ve svém mládí. Kdo tohle říká, tak o mě práci nic neví. To byla jiná drzost a za jiných podmínek. On je jen drzý a my jsme snad byli aspoň trochu odvážní, ale to je jedno... Vidím kardinální problém v něčem jiném.

Vadí mi jedna jediná věc: David Černý udělal obrovský podvod. Řekl, že na tom projektu bude pracovat 27 umělců, a to byl jeden z hlavních důvodů, proč mu to svěřili. Podvedl všechny. Především ty, co mu práci svěřili. A oni v pod-

statě akceptovali to, že všechny, včetně jich, podvedl. To považuji za totální morální devastaci společnosti.

On o tom ale přestal mluvit hlavně sám. Samozřejmě. On o takových věcech přestane vždycky mluvit, o tom se nedá mluvit, protože to je jasný podvod. Oni o tom mlčí a on mlčí také. To je to nejhnusnější na celé této věci. Záchody nezáchody nebo něco jako háknkrajc z Německa, to jsou marginálie. David Černý podvádí pořád a to, že společnost jeho podvody akceptuje, a dokonce někdy adoruje, považuji za důkaz velké pokleslosti.

Zmínil jste se, že vás nyní zajímá umění kupříkladu baroka nebo informelu, kterého jste si dříve tolik nevšimal nebo se jím tolik sám nezabýval. Uvedl jste příklad s okouzlením Willmannovými obrazy, zejména jeho posledním dílem, které je vystaveno v expozici kláštera Zelená hora ve Žďáru nad Sázavou. Jste za to, že podobný krok by měli udělat i současní umělci v rámci oné potřebné retrospekce?

Každý se nedostane k tomu, to udělat. Já měl to štěstí, že v rámci svého úřadu pracuji s věcmi, které jsem dříve znal jen zprostředkovaně z galerií, někdy ani to ne. Hledání smyslu ve vlastní historii, a to v historii umění, i ve společenské historii, by alespoň určitou část života měl podniknout každý.

Ke konci života? Je jedno, kdy to udělá. K někomu to přijde třeba hned na začátku samo, někomu to trvá strašně dlouho.

Pokud vás osobně v retrospektivní části života či kariéry oslovil právě barokní malíř Willmann, proč vás například neoslovila podobně razance renesanční, která je snad všeobecně považována za klíčovou v dějinách naší civilizace? Byť chápu, v Čechách renesančního umění moc není. To je pravda. Je ho málo. Ale já se nevyjadřuji jen ...

Počkejte, tvrdí se, a je to snad relevantní názor, že v renesanci byla doposud nejvhodnější doba ke konstituování zásadních a svobodných idejí, naopak v baroku docházelo pokud ne přímo k utlumení, tak alespoň menší viditelnosti, patrnosti skrze zniterňování, byť také mnoho nových idejí vcházelo naopak v platnost – bylo to zkrátka cizelování idejí jiným způsobem.

V renesanci to byla samozřejmě re-nesance, tzn., že se něco opět objevovalo.

Přítom jste mnohými pro škálu své práce označován spíše za renesančního člověka a o onom barokním ve vás se mluví máň.

Podívejte se, historie mě zajímala na přeskáčku. Nejdřív jsem se seznámil s gotickým uměním. To na mě jako na mladého kluka působilo velice silně. Až potom jsem pro sebe objevil baroko. Renesanci jsem objevoval spíš přes Italy, jako novou etapu, při které se svým způsobem znovu objevila antika. Vznikla proto, že z antických vykopávek se začaly objevovat věci, které gotika neměla. Byla to doba svobodnější, lidské tělo mohlo být studováno a zobrazováno. Renesance znamenala osvobození od rigidní náboženskopolitické moci.

Něco podobného by se snad zde znovu mělo odehrát, ne? Asi se to nemůže odehrát tak jednoznačně jako tehdy, protože doba není tak jednoznačná.

